

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog prijevoda dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

PRESUDA BRUMARESCU PROTIV RUMUNJSKE (zahtjev br. 28342/95)

...

POSTUPAK

1. Predmet su Sudu podnijeli rumunjski državljani, g. Dan Brumarescu ("podnositelj zahtjeva") i Europska komisija za ljudska prava ("Komisija") 3. odnosno 6. studenoga 1998. godine unutar tromjesečnog roka propisanog prijašnjim člankom 32. stavkom 1. i člankom 47. Konvencije. Postupak u predmetu pokrenut je zahtjevom protiv Rumunjske (broj 28342/95) koji je g. Brumarescu podnio Komisiji 9. svibnja 1995. godine na temelju prijašnjeg članka 25.

Komisija se u zahtjevu pozvala na prijašnje članke 44. i 48. i na izjavu kojom je Rumunjska priznala obvezatnu nadležnost Suda (prijašnji članak 46.). Podnositelj zahtjeva poziva se u zahtjevu na prijašnje članke 44. i 48., izmijenjene Protokolom br. 9, koji je Rumunjska ratificirala. Predmet molbe i zahtjeva bio je ishoditi odluku o tome ukazuje li činjenično stanje predmeta na povredu obveza tužene države prema članku 6. stavku 1. Konvencije i članku 1. Protokola br. 1.

2. U skladu s odredbama članka 5. stavak 4. Protokola br. 11. uzetih zajedno s pravilom 100. stavkom 1. i pravilom 24. stavkom 6., odbor velikog vijeća odlučio je 14. siječnja 1999. godine da će predmet ispitati veliko vijeće Suda.

...

PRAVO

...

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCije

56. Prema tvrdnji podnositelja zahtjeva, presuda Vrhovnog suda od 1. ožujka 1995. godine predstavlja povredu članka 6. stavka 1. Konvencije, koji propisuje:

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ..., svatko ima pravo da sud pravično ... ispita njegov slučaj."

57. Podnositelj zahtjeva je u svom podnesku tvrdio da je utvrđenje Vrhovnog suda da sudovi nisu nadležni odlučivati povodom tužbe za povrat vlasništva u suprotnosti s pravom na pristup sudu predviđenim u članku 21. rumunjskog Ustava i s člankom 3. rumunjskog Građanskog zakonika, koji se odnosi na uskraćivanje pristupa pravosuđu. Također je tvrdio kako je izreka odluke Vrhovnog suda da on nije vlasnik dotične nekretnine u suprotnosti s osnovom po kojoj je sud prihvatio zahtjev da ukine prijašnje odluke, naime da sudovi nisu nadležni raspravljati o meritumu predmeta.

58. Vlada je priznala da je podnositelju zahtjeva bio uskraćen pristup sudovima, ali je tvrdila da je uskrata bila privremena i u svakom slučaju opravdana potrebom da se osigura poštivanje procesnih pravila i da se sačuva načelo diobe vlasti.

59. Prema mišljenju Komisije, pravo na pristup sudu znači da mora postojati sudski put za zahtjeve koji se tiču građanskih prava. Prema tome, ukidanje presude od 9. prosinca 1993. godine na osnovi da sudovi ne mogu zaprimati takve tužbe oslabila je samu bit prava na pristup sudu prema članku 6. stavku 1.

60. Sud prema tome mora ispitati je li presudom od 1. ožujka 1995. godine prekršen članak 6. stavak 1. Konvencije.

61. Pravo na pošteno suđenje pred sudom kako je zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije mora biti protumačeno u svjetlu Preambule Konvencije, kojom se izjavljuje, među ostalim, da je vladavina prava dio zajedničke baštine država ugovornica. Jedna od osnovnih značajki vladavine prava je načelo pravne sigurnosti, koje zahtijeva, *inter alia*, da se tamo gdje su sudovi konačno odlučili o nekom pitanju, njihova odluka ne smije dovoditi u pitanje.

62. U ovom predmetu Sud primjećuje da je u relevantnom vremenu glavni pravobranitelj Rumunjske – koji nije bio stranka u postupku – imao ovlast prema članku 330. Zakonika o građanskom postupku tražiti ukidanje pravomoćne presude. Sud primjećuje da vršenje ove ovlasti od strane glavnog pravobranitelja nije podložno nikakvom roku, tako da su presude neograničeno podložne osporavanju.

Sud primjećuje da je dopuštanjem podnošenja zahtjeva na osnovi te ovlasti Vrhovni sud obezvrijedio čitav sudski postupak koji je okončan – rečeno riječima Vrhovnog suda – sudskom odlukom koja je "neopoziva" i prema tome *res judicata* – i koja je, štoviše, bila izvršena.

Primjenom odredbi članka 330. na taj način, Vrhovni sud je prekršio načelo pravne sigurnosti. Prema činjeničnom stanju ovog predmeta, ta je radnja povrijedila pravo podnositelja zahtjeva na pošteno suđenje prema članku 6. stavku 1. Konvencije.

Prema tome, došlo je do povrede tog članka.

63. Nadalje, što se tiče navoda podnositelja zahtjeva da mu je uskraćeno pravo da bude saslušan od strane suda, Sud primjećuje da je Vrhovni sud u svojoj presudi od 1. ožujka 1995. godine, utvrdio da zahtjev podnositelja zahtjeva zapravo znači napad na zakonodavni instrument, Uredbu br. 92/1950 o nacionalizaciji. U skladu s time utvrdio je da predmet nije bio u nadležnosti sudova i da je jedino Parlament mogao donijeti odluku je li dotična nacionalizacija bila zakonita ili ne.

64. Međutim, Vrhovni sud je u svojoj presudi naveo da podnositelj zahtjeva nije vlasnik dotične nekretnine.

Zadatak ovog Suda nije preispitati presudu od 1. ožujka 1995. godine u svjetlu rumunjskog prava ili razmotriti bi li Vrhovni sud mogao sam utvrditi meritum predmeta u pogledu danih mu ovlasti na osnovi članka 330. Zakonika o građanskom postupku.

65. Sud primjećuje da je *ratio* presude od 1. ožujka 1995. godine da sudovi nisu nadležni rješavati građanske sporove kao što je tužba za povrat vlasništva u ovom predmetu. Sud smatra da je takvo isključenje samo po sebi suprotno pravu na pristup sudu zajamčenom člankom 6. stavkom 1. Konvencije (vidi, *mutatis mutandis*, presudu u predmetu *Vasilescu protiv Rumunjske* od 22. svibnja 1998. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-III, str. 1075-76, stavci 39.-41.).

Prema tome i u ovom smislu postoji povreda članka 6. stavka 1.

III. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1.

66. Podnositelj zahtjeva je prigovorio da je presuda Vrhovnog suda od 1. ožujka 1995. godine imala učinak kršenja njegovog prava na mirno uživanje vlasništva kao što je zajamčeno u članku 1. Protokola br. 1., koji propisuje:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni. "

A. Je li postojalo vlasništvo

67. Vlada je prihvatila da sudsko priznanje pravne osnove podnositelja zahtjeva od 9. prosinca 1993. godine predstavlja "vlasništvo" u smislu članka 1. Protokola br. 1. Međutim, na ročištu održanom 17. lipnja 1999. godine Vlada je prvi put iznijela tvrdnju da se presuda od 9. prosinca 1993. godine ne odnosi na prizemlje koje je država prodala 1973. godine.

68. Prema tvrdnji podnositelja zahtjeva, država nije mogla pravovaljano prodati imovinu koja joj ne pripada. Štoviše, stanari prizemlja da ga nisu mogli kupiti bez postupanja u lošoj vjeri budući da su bili savršeno svjesni da su roditelji podnositelja zahtjeva bili nezakonito razvlašteni.

Umješac je ustvrdio da nikakvo vlasništvo podnositelja zahtjeva nije moglo uključivati stan u prizemlju kuće, budući da su taj stan kupili njegovi ujaci 1973. godine, a on ga je naslijedio. Ustvrdio je da je ta kupovina obavljena u skladu sa zakonom koji je bio na snazi 1973. godine.

69. Sud bilježi činjenicu da je umješac osporio pravnu osnovu vlasništva podnositelja zahtjeva na stanu u prizemlju. Sud međutim ističe da se postupci pred njim, pokrenuti od strane podnositelja zahtjeva protiv rumunjske države, mogu odnositi samo na prava i obveze tih stranaka. Sud također opaža da umješac nije bio stranka niti u jednom od domaćih postupaka u pitanju u ovom predmetu te su jedine stranke u ovim postupcima podnositelj zahtjeva i Vlada.

70. Sud smatra da je podnositelj zahtjeva imao "vlasništvo" u smislu članka 1. Protokola br. 1. Prvostupanjski sud je u svojoj presudi od 9. prosinca 1993. godine ustanovio da je dotična kuća nacionalizirana kršenjem Uredbe br. 92/1950 o nacionalizaciji, te je utvrdio, s retroaktivnim učinkom, da je podnositelj zahtjeva, kao nasljednik pravne osnove svojih roditelja, zakoniti vlasnik te kuće. Sud također opaža da je takvo utvrđenje, što se tiče prava podnositelja zahtjeva, neopozivo. Nadalje, podnositelj zahtjeva je mirno uživao svoje vlasništvo, kao zakoniti vlasnik, od 9. prosinca 1993. godine do 1. ožujka 1995. godine. Također je platio i porez na nekretnine na njega.

B. Je li postojalo miješanje

71. Prema tvrdnji podnositelja zahtjeva, posljedica ukidanja presude od 9. prosinca 1993. godine bila je ta da je bio potpuno onemogućen braniti svoje pravo na vlasništvo, što da predstavlja miješanje u njegovu pravo na mirno uživanje vlasništva.

72. Vlada je ustvrdila da je presuda Vrhovnog suda, iako ne određuje pitanje pravnog naslova podnositelja zahtjeva, stvorila kratkotrajnu nesigurnost u tom pogledu, i prema tome predstavljala privremeno miješanje u pravo podnositelja zahtjeva na mirno uživanje svog vlasništva.

73. Komisija je primijetila da je pravna osnova podnositelja zahtjeva priznata u konačnoj presudi, s konačnim rezultatom da je on mogao legitimno očekivati mirno uživanje svojeg

prava. Ukidanje presude od 9. prosinca 1993. godine dovelo je do miješanja u pravo vlasništva podnositelja zahtjeva.

74. Sud dopušta da Vrhovni sud nije imao namjeru presuditi o zahtjevu podnositelja zahtjeva glede prava vlasništva. Međutim, Sud smatra da je došlo do miješanja u pravo vlasništva podnositelja zahtjeva zajamčenog člankom 1. Protokola br. 1., na način da je presuda Vrhovnog suda od 1. ožujka 1995. godine ukinula pravomoćnu presudu od 9. prosinca 1993. godine kojom je kuća dosuđena podnositelju zahtjeva, iako je presuda već bila izvršena.

C. Je li miješanje bilo opravdano

75. Preostaje ustanoviti predstavlja li miješanje koje je Sud utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1. To zahtjeva utvrđivanje potpada li, kao što Vlada tvrdi, dotično miješanje u prvu rečenicu prvog stavka članka 1. na osnovi da presuda Vrhovnog suda ne predstavlja niti formalno lišenje vlasništva podnositelja zahtjeva niti kontrolu njegove upotrebe ili se, kao što je Komisija ustanovila, predmet tiče lišenja vlasništva obuhvaćenog drugom rečenicom prvog stavka tog članka.

76. Sud podsjeća da je pri utvrđivanju je li do lišenja vlasništva došlo u okviru drugog "pravila", neophodno ne samo razmotriti je li došlo do formalnog uzimanja vlasništva ili izvlaštenja, nego treba gledati i iza onoga što se vidi na površini i ispitati stvarnu situaciju koja je predmet prigovora. Budući da je namjera Konvencije zajamčiti prava koja su "praktična i djelotvorna", mora se ustanoviti predstavlja li situacija *de facto* izvlaštenje (vidi presudu u predmetu *Sporrong and Lönnroth protiv Švedske* od 23. rujna 1982. godine, Serije A br. 52., str. 24.-25., stavak 63., i naprijed navedenu presudu u predmetu *Vasilescu*, str. 1078., stavak 51.).

77. Sud opaža da je u ovom slučaju presuda Prvostupanjskog suda, kojom se naređuje upravnoj vlasti da vrati kuću podnositelju zahtjeva, postala pravomoćna i neopoziva i da je, u skladu s presudom, gradonačelnik Bukurešta naredio da se kuća vrati podnositelju zahtjeva, koju naredbu je izvršilo poduzeće C. u svibnju 1994. godine. Sud nadalje opaža da je od tog datuma podnositelj zahtjeva prekinuo plaćati stanarinu za stan u kojem je stanovao u toj kući i da je od travnja 1994. do travnja 1996. godine plaćao zemljišni porez na kuću. Sud primjećuje da je učinak presude Vrhovnog suda bio lišiti podnositelja zahtjeva svih plodova konačne presude u njegovu korist, utvrđujući da je država dokazala svoju pravnu osnovu na kući na temelju Uredbe o nacionalizaciji. Nakon te odluke, podnositelj zahtjeva je obaviješten da će kuća ponovno biti razvrstana kao državno vlasništvo, što će stupiti na snagu od travnja 1996. godine. Kao posljedica presude Vrhovnog suda, podnositelj zahtjeva je prema tome lišen prava na vlasništvo kuće koje mu je dosuđeno na osnovi pravomoćne presude u njegovu korist. Naročito, on više nije mogao prodati, oporučno ostaviti, darovati ili na drugi način raspolagati nekretninom. U takvim okolnostima Sud utvrđuje da je učinak presude Vrhovnog suda bio lišiti podnositelja zahtjeva njegovog vlasništva u smislu druge rečenice prvog stavka članka 1. Protokola br. 1.

78. Oduzimanje vlasništva prema drugom pravilu može se opravdati jedino ako je dokazano da je, *inter alia*, "u javnom interesu" i "uz uvjete predviđene zakonom". Nadalje, svako miješanje u vlasništvo mora zadovoljiti zahtjev razmjernosti. Kao što je Sud više puta izjavio, treba postići poštenu ravnotežu između zahtjeva općeg interesa zajednice i zahtjeva za zaštitom temeljnih prava pojedinca, a potraga za takvom poštenom ravnotežom sastavni je dio

cijele Konvencije. Sud nadalje podsjeća da potrebna ravnoteža neće biti postignuta tamo gdje dotična osoba podnosi pojedinačni i preveliki teret (vidi naprijed navedenu presudu u predmetu *Sporrong and Lönnroth*, str. 26.-28., stavci 69.-74.).

79. Sud, kao i Komisija, opaža da nije ponuđeno nikakvo opravdanje za situaciju koju je izazvala presuda Vrhovnog suda. Naročito, niti Vrhovni sud sam, niti Vlada nisu pokušali opravdati lišenje vlasništva na stvarnoj osnovi kao npr. "u javnom interesu". Sud nadalje bilježi da je podnositelj zahtjeva lišen vlasništva nad imovinom više od četiri godine, a da mu pritom nije plaćena naknada koja bi odražavala njenu pravu vrijednost, i da su se njegova nastojanja da vrati vlasništvo do danas pokazala neuspješnim.

80. U tim okolnostima, čak i uz pretpostavku da je oduzimanje vlasništva moglo biti prikazano kao da služi nekom javnom interesu, Sud nalazi da je poštena ravnoteža poremećena i da je podnositelj zahtjeva podnosio i nastavlja podnositi pojedinačan i preveliki teret. Prema tome, ovdje postoji i traje povreda članka 1. Protokola br. 1.

...